

SVOBODNA SLOVENIJA

ANO (LETO) XXIX (23)
No. (števil.) 36

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
10. septembra 1970

Zakaj poraz?

V zadnjem tednu je za nekaj dni svetovno časopisje postavilo na prve strani predsedniške volitve v Čilu in so začasno stopili v ozadje dogodki v Urugvaju, premirje med judovski državo in Arabci, Vietnam in ostali dogodki v svetu. Prevladovalo je mnenje, da izid čilskih volitev ne bo brez vpliva na ostalo Latinsko Ameriko.

Ves svet namreč ve, da se za Južno Ameriko po drugi svetovni vojni borita ZDA in Sovjetska zveza. Tudi rdeča Kitajska se zanima za to zemljo. ZDA hočejo s posojili, investicijami, podpomoži in z drugimi materialnimi sredstvi obdržati Južno Ameriko v svojem interesnem področju. Sovjetska zveza pa s podtalno propagando ščeva proti ZDA, — če le mogoče, s pomočjo nekommunistov — povzroča nemire, razkraja obstoječe ustanove ter pripravlja pot k anarhiji in zmeđi. V ozračju anarhije in zmeđe se namreč komunistične stranke najbolj znajdejo pri zasledovanju cilja: uvedba komunistične diktature. Castrova aktivnost pa gre v račun Sovjetom in Kitajcem.

V teh okoliščinah je kazalo, da bodo krščansko demokratične stranke, ki so nastajale v posameznih državah Južne Amerike, imele široko delovno polje in veliko upanje na uspeh. Saj so njihove programske osnove, ki temeljijo na krščanstvu, edine sposobne dati širokim množicam vzgojo, kar je eden prvih problemov Južne Amerike. Na krščanskih osnovah vzgojene množice bi šle po varni poti k reševanju socialnih vprašanj in odstranjevanju krivične razdelitve dobrin.

Pod vplivom in pritiskom takih množic bi se morala tudi manjšina katoličanov, ki drži v svojih rokah gospodarsko moč in oblast, odrediti svojim privilegijem in ne več pripravljati pot komunizmu tako, kot je ugotovil francoski komunist, ko je zapisal: rešilno moč ima v sebi krščanstvo ne pa komunizem. Zmagujemo pa komunisti, ker kristjani sami ne izpolnjujejo krščanskega nauka.

Najbolj je razgibal množice čilska krščanska demokracija, ki je dosegla tak uspeh, da je bil pred šestimi leti za predsednika države izvoljen krščanski demokrat. Ker je bilo to prvič v Južni Ameriki, nista izstala pozornost in zanimanje sveta; vzbudilo se je tudi upanje, da je krščanska demokracija tista sila, ki bo preprečila vdor komunizma v Južno Ameriko, katero bo preobrazila, kakor so evropske krščanske demokracije največ doprinesle k obnovi Evrope po drugi svetovni vojni.

Pred tednom dni pa so volitve predsednika države v Čilu prinesle začudenje in razočaranje. Krščanska demokracija je občutno nazadovala, njen kandidat je propadel, večino pa je dobil socialist-marksiat-ateist. Volili so ga socialisti, anarhisti, del radikalov iz golega „antiklerikalizma“, skrajna levice krščanske demokracije in najbolj organizirana skupina, to je čilska komunistična partija, ki je s skoro 50.000 dobro organiziranimi člani za italijansko in francosko tretja najmočnejša komunistična partija v zapadnem svetu.

Pri tem rezultatu volitev se poraja vprašanje, kako je bilo to mogoče. Saj je vendar predsednik Frei izvajal tako temeljite socialne reforme v teh šestih letih, da je bil celo deležen očitkov skrajne desnice, da je komunist, odnosno, da dela po komunističnih receptih. Kljub temu da je krščanska demokracija izvajala „revolucijo v miru“, so volilci dali večino tistim, ki zagovarjajo nasilno revolucijo.

Ne pretiravamo, če trdimo, da je izvor tega poraza krščanske demokracije v tem, da nikdar ni zavzela do komunizma tako jasnega in odločnega stališča, kakor bi ga morala. Četudi je Frei v začetku leta 1961 v javni polemiki s komunisti pribil, da niti kapitalizem, niti marksizem nista sposobna učinkovito rešiti konkretnih problemov čilskega naroda v sedanji zgodovinski dobi, se je v isti polemiki branil pred komunisti, da ni nikdar postavil dileme „ali krščanska demokracija ali komunizem“. Ko bi tedaj poudaril, da je edino pravilna dilema „krščanska demokracija ali komunizem“ in bi to sta-

USODA ČILA NA KOCKI

VOJSKA MOLČI

V petek, 4. t. m. je Čile na svobodnih volitvah odločil o svoji nadaljnji usodi, kakor še nikdar prej v svoji zgodovini.

Tri stranke, tri načini narodnega življenja, so se borili med seboj. Konservativci z Alessandrijem na čelu, demokristjani s predstavnikom svojega levega krila Tomičem na krmilu in socialisti v zvezi s komunisti in levičarskimi radikali z marksistom Allendejem v ospredju.

Volitve so potekle v popolnem miru in redu. Na demokratični način, za vzgled ostalim latinsko-ameriškim in mnogim drugim narodom. Toda čilski narod je bil brezupno deljen na tri skoro enake dele, tako enake, da bi tistih pol milijona volilcev, ki se iz malomarnosti ali brezbričnosti, ni udeležilo volitev, lahko popolnoma spremenilo položaj in nadaljnjo usodo Čila. Prav tako bi to usodo lahko spremenila večja politična zrelost konservativcev in demokristjanov, zlasti teh zadnjih. Toda sedaj je prepozno.

Volilo je vsega 2.962.743 državljani, od teh: 1.075.616 Allendeja, 1.036.278 Alessandrija, 824.849 Tomiča, belih glasovnic je bilo 7.861, neveljavnih pa 18.139. Ni se udeležilo volitev 577.004 čilskih državljani. Med Allendejem in Alessandrijem je 39.338 glasov razlike v prid prvemu. Za Allendeja se je izreklo 36,3% volilcev, za Alessandrija 34,9% za Tomiča 27,8%. Volilo ni 16,3%, ostali glasovi pa so bili ali beli ali pa neveljavni.

Ker noben kandidat ni dobil absolutne večine, se pravi polovico in en glas, bo moral čilski kongres 24. oktobra odločiti, kateri obeh prvih kandidatov bo za naslednjih šest let čilski predsednik. Doslej je kongres vedno izbral kandidata z največjim številom glasov.

Tomič je osebno čestital Allendeju za zmago in mu izjavil, da bodo njegovi pristaši v kongresu glasovali 24. oktobra zanj. Alessandri ni dal nobene izjave, le njegova volilna pisarna je objavila, da za konservativce „volilni proces še ni končan“ in da „bodo čilski državljani uporabili ustavno pravico, ki jim zagotavlja svobodo.“ Allende je to izjavo smatral za grožnjo in je njegova volilna pisarna takoj reagirala, da si predsedništva ne bo dal vzeti. Napovedal je tudi ukinitvev dosedanje ustave in uvedbe „s plebiscitom, revolucionarne ustave.“ Namerava

liše trdno branil v krščansko demokratiški stranki, bi bil rezultat verjetno drugačen.

Poleg te začetne nejasnosti je bil naravnost nesreča za čilsko krščansko demokracijo njen sedanji kandidat Radomir Tomič, osebni prijatelj Tita in občeudovalec jugoslovanskega komunizma. S svojimi pogledi na komunizem je v krščansko demokracijo prinesel pravo zmeđo. Čilska krščanska demokracija je imela veliko mladih krščansko-demokratiških borcev v svojih vrstah. Mnogo uspehov, ki jih je stranka dosegla, je bilo pripisati prav tej borbeni mladini, Tomič, ki ima izreden talent govora, je z demagoškim načinom dokazovanja pravilnosti svojih idej osvojil znatni del te krščansko demokratiške mladine in jo zavedel v zmeđo. Ta mladina ni več videla jasne meje med komunizmom in krščansko demokracijo; jugoslovanski komunizem pa je postal vzor za reševanje problemov, ki tarajo čilski narod.

Množice zaupajo voditelju, kadar so prepričane, da voditelj sam verjame v moč ideje, ki jo brani. Zaupajo, kadar so prepričane, da je ideja, ki jo voditelj brani, sama tako močna, da je vredno iti zanj v boj. Če pa voditelj krščanske demokracije kliče na pomoč marksizem, če si postavlja za vzor komunistično državo, če v širokih množicah zbudi dvom v učinkovitost kršč. demokratiške ideje, kako naj mu množice sledijo? Kako naj dajo zaupanje človeku, ki nima jasnih pojmov.

Na tretjem svetovnem kongresu krščansko demokratiških strank v Santiagu v Čilu koncem julija 1961 se ev-

tudi odpraviti poslansko in senatno zbornico in uvesti „enotno ljudsko skupščino“ po vzorcu evropskih komunističnih držav. Vsepoščno podzavljenje ima tudi na programu, domačega in tujega kapitala. Do zadnjih odtentkov namerava izvesti agrarno reformo in „osvoboditi državo vsega tujega kapitala“. Vzpostaviti namerava diplomatske odnose s Kubo — Castro je njegov osebni prijatelj in mu je telefonsko že čestital k zmagi — in z vsemi ostalimi komunističnimi državami. V Medameriški organizaciji bo Čile ostal, ker „nam bo ta organizacija koristila. Ko nam ne bo koristila, bom izstopil“, je izjavil Allende. Tudi sodstvo bo prilagodil „novi stvarnosti“ ter bo člane vrhovnega sodišča imenovala „ljudska skupščina“.

Z eno besedo: Čile namerava spremeniti v komunistično državo, v novo Kubo na ameriškem kontinentu. Ostaja pa največja neznanca čilska vojska.

Če bo razvoj v Čilu tak, kakor ga ima v načrtu Allende, se je zgodilo, da so Čilenci glasovali za to, da ne bodo nikoli več glasovali.

Tito v Zahodno Nemčijo

Minuli ponedeljek se je vrnil v Bonn z obiska pri Titu predsednik zahodnonemškega socialdemokratiškega parlamentarnega bloka Herbert Wehner.

Wehner je obiskal Jugoslavijo kot predstavnik zahodnonemške socialdemokratiške stranke, ki ji načeljuje sedanji zahodnonemški predsednik Willy Brandt. Izjavil je, da bo v kratkem obiskala Zahodno Nemčijo delegacija Titove komunistične partije, da bodo „nadaljevali z izmenjavo idej med obeh strankama“. Poudaril je, da bodo „stiki med jugoslovansko komunistično partijo in zahodnonemško socialdemokratiško stranko prav gotovo institucionalizirani“. Napovedal je tudi, da bo v bližnji bodočnosti prišel na obisk v Bonn tudi jugoslovanski komunistični diktator Tito.

V razgovorih, ki jih je Wehner imel v Beogradu, so razpravljali o odnosih med Zahodno Nemčijo in Titovo Jugoslavijo, pa tudi, kakor poročajo agencije, o „delovanju organizacij jugoslovanskih beguncev in o položaju jugoslovanskih delavcev v Zahodni Nemčiji“.

ropski delegati presenečeni gledali na različki med evropskimi in južnoameriški krščanskimi demokracijami predvsem v odnosu do marksizma, komunizma in komunističnih režimov. Čilski krščanski demokrati so npr. med drugim predlagali resolucijo: „Krščanski demokrati ob pravilni interpretaciji demokracije sprejemajo obstoj komunizma v državah, kjer je na oblasti. Zadrževajo pa, da komunistični režimi v teh državah dajo iste pravice krščanskim demokracijam in jim pustijo svobodno udejstvovanje.“ — Pri tolikšni naivnosti na gledanje tedaj obstoječih komunističnih režimov so se že videli obrisi poraza, ki ga je Tomič sedaj doživel. Slovenska delegata sta tedaj v politični komisiji, v kateri je predloval dr. Krek, član pa je bil pisec članka, imela trdo borbo, da sta usrela nekaterim resolucijam dati tako obliko, da so bile sprejemljive tudi za evropske delegate. Ta naivnost se je pa po Tomičevi zasluzi še stopnjevala.

Po porazu pred enim tednom je še krščanski demokrat Tomič čestital socialistu, marksistu in ateistu Allendeju, ki je dobil 36% glasov. To ni bil samo vljudnostni obisk. Tomič je objel Allendeja kot prijatelja, ki „je zmagal zasluzi“. Šlo tega običanja so objavili čilski, argentinski in drugi listi. Poznavalci razmer so pa videli poleg Allendeja še senco Fidela Castra, ob strani Tomiča pa obrise Tita.

Noben predstavnik kake krščanske demokracije še ni zaigral tako klavrne vloge. Čilenci so po pravici zaskrbljeni.

Miloš Stare 49.

„Agradecimiento“ komunista

México es el único país latinoamericano que no había cortado sus relaciones con el gobierno de Fidel Castro. En cierta manera le servía de enlace con el mundo exterior. En México se alojaban los elementos subversivos que se dirigían a Cuba. A México iban los liberados tras los secuestrados de diplomáticos y de allí continuaban su viaje hacia la isla del Caribe. Los dos viajes de ida y vuelta que la compañía de aviación cubana realiza semanalmente entre La Habana y México, son el único servicio regular con Cuba existente en América.

Sin embargo el gobierno cubano mostró su „agradecimiento“ hace pocos días, cuando negó la extradición de dos piratas aereos, que habían fugado a Cuba en un avión mexicano. El presidente Díaz Ordaz calificó este hecho de „grave y criminal“. „El hecho de cometer delito grave y poner en peligro muchas vidas, cuando existe el camino de buscar asilo en una embajada, no tiene explicación racional, ni puede ser justificado por ningún motivo“.

Ciertamente la reacción del presidente mejicano no es de extrañar. Muchos años usó Castro sus relaciones con México, pero siempre en provecho propio. Llegado el momento, la política cubana, como toda la política comunista es la traición a los que hasta entonces eran sus amigos. Una lección que tardamente aprendió Díaz Ordaz.

Komunistična „hvaležnost“

Mehiko je edina latinskoameriška država, ki ni prekinila stikov z vlado Fidel Castra. V neki meri mu je služila kot zveza z zunanjim svetom. V Mehiki so se zbirali prevratni elementi, namenjeni na Kubo. V Mehiko so šli vsi, ki so bili osvobojeni po ugrabitvah diplomatov, in od tam so nadaljevali pot do karibskega otoka. Dvakrat tedenski poleti kubanske letalske družbe med Havano in Mehiko so edini redni stik med Kubo in Ameriko.

Kljub temu je pred kratkim kubanska vlada pokazala svojo „hvaležnost“ s tem, da je odklonila izročitev dveh zračnih piratov, ki sta ušla na Kubo v mehiškem letalu. Predsednik Díaz Orgaz je to dejanje obsodil kot „težko in kriminalno“. „To, da se izvrši težak zločin in se izpostavi nevarnosti številna življenja, ko se lahko poišče pot azila na poslaništvih, je dejanje, ki nima razumske razlage in ga ne more opravičiti noben vzrok.“

Reakcija mehiškega predsednika nas ne preseneča. Dolga leta je Castro uporabljal zvezo z Mehiko, a vedno le v lastno korist. Ko pa je prišel trenutek, je bila kubanska politika, kot vsaka komunistična, politika izdaje tistih, ki so dotlej bili njegovi prijatelji. Dejstvo, ki ga je pozno spoznal Díaz Ordaz.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

RAZGOVOR PREDSEDNIKOV

V torek 8. t. m. se je v vladni palači nabralo vse polno časnikaarjev, zlasti političnih opazovalcev. A bili so kmalu razočarani. General Farrel, ki bi se moral ta dan sestati s predsednikom gen. Levingstonom, zaradi bolezni ni mogel priti. Razgovor je preložen za poznejši čas.

Zakaj tako pričakovanje? Vse kaže, da se je pričel politični čas, katerega je bivši predsednik Onganía toliko napovedoval, a ga postavljal na konec revolucionarnega obdobja. Sedanji predsednik, večji diplomat, ne napoveduje veliko. Pač pa je sklenil voditi razgovore z raznimi „najpredstavnějšími osebami“ različnih političnih skupin in gibanj. Tako je najprej objavil, da se bo razgovarjal z vsemi bivšimi predsedniki države, „ki se nahajajo v Argentini“. Torej pri teh razgovorih ne pride v poštev pobeželi gen. Perón, ki se že vrsto let nahaja v Španiji, odkoder vodi sebi zveste množice po težki politični poti do „ponovne uveljavitve ljudstva“.

Razgovori s predsedniki bi bili po kronološkem redu, to je, po redu kot so vladali državo. Najprej bi prišel (pretekli torek) na vrsto general Farrel (star je že 83 let), ki je predsednikoval med leti 1944-46 do volitev, iz katerih je izšla peronistična vlada. Za

njim bo v razgovor z gen. Levingstonom stopil dr. Arturo Frondizi (1958-62), nato dr. José María Guido (1962-63), ki je začasno vodil državo po padcu Frondizija. Temu bo sledil 70-letni Arturo Illia (1963-66), za njim pa bo prišel na vrsto še gen. Onganía, ki je bil prvi predsednik režima Argentinske revolucije.

Različna so mnenja, kaj hoče, kaj želi in kakšne namene ima predsednik Levingston s temi razgovori. Sam je objavil, da je namen boljše poznanje težnj ljudstva po izkušnji tistih, ki so ga vodili. Je pa tudi res, da je s tem pričel pravi „politični dialog“, ki ne bo izšel, marveč bo postavil na važno mesto tudi peroniste. Dokaz temu je obisk, ki so ga pred kratkim pri predsedniku imeli štiri bivše peronistične poslanke. Po daljšem razpravljanju o raznih temah so izjavile, da je bil razgovor „konstruktiven“.

Medtem je pa tudi na sindikalnem polju mir. Kljub napovedovanju bližnjih stavk s strani upornih sindikatov, ti zaenkrat še niso mogli priti do enotnega kriterija glede nastopanja in ciljev. Njih število ni veliko, zlasti ne v Buenos Airesu, pač pa večji v notranjosti, zlasti v Córdoba. A se bo gotovo zmanjšalo takoj, ko bo (če bo) socialna politika vlade dala delavcem bolj znosen položaj.

I Z T E D N A V T E D E N

Sovjetska vlada je vzpostavila pravosodno ministrstvo, ki ga je pred 14 leti odpravil Hruščov. V Moskvi bo centralno pravosodno ministrstvo za vso državo, 15 sovjetskih republik pa bo tudi imelo vsaka svoje tako ministrstvo. Namen sovjetske vlade je okrepiti partijsko kontrolo nad sodstvom v državi, zlasti odkar je v zadnjih letih silovito narasel tkim, ekonomski kriminal. Zadeveni vladni dekret med drugim pravi, da „sodišča še vedno ne utrjujejo dovolj socialistične pravičnosti in državne discipline in tudi ne preganjajo dovolj raznih zločinov proti socialistični lastnini.“

Čile je z Romunijo sklenil pogodbo, po kateri bosta obe državi zgradili na svojem ozemlju rafinerije za baker „v skupnem lastništvu“. V rafineriji v Čilu bo čilska vlada vložila 51 odstotkov kapitala, romunska 49, v rafinerijo v Romuniji pa bo romunska vlada vložila 51 odstotkov kapitala, čilska pa 49.

Papež Pavel VI. je bil pretekli teden na javni avdenci v Castel Gandolfo žrtev atentata. Neki italijanski delavec je nanj vrgel dva kamna, toda na srečo zgrešil. Policija je napadalca aretirala in objavila, da so ugotovili, da „umsko ni zdrav“.

Venezuelska vlada je objavila nov univerzitetni zakon, s katerim je odvzela komunističnim profesorjem in študentom kontrolo nad univerzami in univerzitetnimi organizacijami. Venezuelska komunistična partija je takoj napovedala „odkrit boj“ proti univerzitetni reformi.

Kansaški guverner Docking je na zborovanju Ameriške legije v Portlandu izjavil, da „izgublja potrpežljivost do majhne skupine ameriške mladine, ki se je zavzela uničiti temelje in moralno zdravje ameriškega naroda. Čas je že, da začnemo poslušati večino naše mladine, ki ne govori samo o pravicah, temveč o pravicah združenih z dolžnostmi in odgovornostjo“.

Edinost duha z vezjo miru

(Misli iz govora pisatelja Karla Mauserja na Slovenskem dnevu v Toronto)

Gotovo boli dejstva, da smo ločeni od zemlje, na kateri smo se rodili, na kateri smo rasli in v kateri bi nekoč dokončno počivali. Nismo odhajali iz nje zavoljo hrepenenja po boljšem življenju, odšli smo, ker smo odklanjali komunizem in želeli živeti svobodno, ne z zaprtimi ustmi, ne z utesnjenimi mislimi.

Veliko duhovno dediščino smo prinesli s seboj. Kako smo jo upravljali, v koliko smo jo obogatili, v koliko smo se ji že odrekli? Kaj smo še in kaj več nismo? Koliko lepih sanj in načrtov izpred 25 leti še imamo in koliko smo jih na tihem že pokopali... Marsikaj smo na naši dolgi zdomski poti že odložili. Najprej skrbi, ki smo jih prinesli iz preteklosti, trpljenja, ki smo jih preboleli, bridkosti, ki so izduhtele. Žalostno pa je misliti, da smo počasi, včasih v upanju, da nas nihče ne vidi, začeli odlagati svojo kulturo in duhovno dediščino. Mar ni rodni jezik velika duhovna dobrina? Koliko je že danes družin, ki ne čutijo več kot so čutile nekoč, ki se jim zdi, da tudi brez drobne besede gre življenje lepo in dobro naprej? Mar ni slovenska knjiga v taboriščnih letih bila pravi dar božji? Koliko je še hiš, ki jih kupujejo.

Materialne dobrine v zdomstvu so pričele pokopavati duha. Skrb za vsakdanje življenje, ki ga hočemo narediti kar se da udobno, pušča iz leta v leto manj prostora za duha. Porinili smo ga na prepadni rob, kjer se z zadnjimi močmi še drži, nihče več skoraj nima k mari obupnega klica založb in družb. Če bomo duha iz našega zdomskega življenja izrinili, bodo čez desetletja sicer ostali lepi zidovi cerkva, ostale bodo dvorane, toda v njih bo samo še mrtev zvok preteklosti.

V petindvajsetih letih našega zdom-

stva se čedalje bolj kaže, da se izobraženstvo umika v svoj zaprti krog, in v tem vidim največjo nevarnost za upadanje naše skupne sile.

Nobena zdomska skupnost se ne more ohraniti, če v njej vsak ne položi k njenemu duhovnemu življenju svoj del. Ne gre za to, kaj bomo postavili, kaj kupili, kaj zgradili. Gre za to, kaj bomo postavili v sebi in svojih otrokih. Narodovo življenje, življenje slovenske skupnosti, ne temelji na kamnih materialnih stavb, temelji na njegovi duhovni moči. Če ta peša, taki skupnosti ni rešitve.

Zadnje nedeljo smo slišali v cerkvi pri drugem berilu čudovito lepe besede apostola Pavla, ki jih je pisal Efežanom.

„Drug drugega prenašajte v ljubezni in se trudite, da ohranite edinost duha z vezjo miru.“

Edinost duha! V tem smo si lahko vedno edini, zakaj duh je brezbrežen, ne moremo mu izmeriti ne višine ne globine. To je večnost, ki jo nosimo v sebi. Lahko smo različnih mnenj, smemo in moramo braniti stališča, ki se nam zde prava in smo v njih pravilnost v vesti prepričani... Toda če se zavedaš, da v sebi nosiš duha, da v sebi nosiš večnost, smo lahko tudi ob različnih mnenjih še vedno edini v duhu. Če bomo drug drugega prenašali in ljubezni, ne bo surovih besedi, ne bo vpitja in kričanja, še manj osebnih žalitev in premišljenih podtikanj.

Edinost duha povezana z mirom nam odpira še dolgo pot v zdomstvu. Duh je dih božji, mir je sad duha.

Če ne bomo pustili, da bi naša hrepenenja po materialnih dobrinah pokopavala duha, bo mir v naši zdomski slovenski družini lep in blag.

Sedemdesetletnica Toneta Kralja

Jubilejna razstava v Kostanjevici

23. avgusta je slovenski umetnik Tone Kralj obhajal svojo 70-letnico. Rojen je bil leta 1900 v Zagorici pri Dobropoljah. Že komaj dvajsetletni mladenič se je podal na umetniška pota. Študiral je najprej v Pragi, nato na Dunaju, v Parizu in Benetkah, v Rimu pa še arhitekturo. Kmalu je dosegel neprecenljive uspehe in to v najširšem mednarodnem forumu. Udeležil se je razstav v Barceloni, Londonu, trikrat v Parizu, Amsterdamu, Padovi, Leipzingu ter Strassbourgu. Trikrat zapovrstjo (leta 1926, 1928 in 1930) je bil sprejet v beneško bienale ter s tem pridobil pravico stalnega udeleženca, kar pa mu je preprečila fašistična vlada.

Med vojno je bilo mnogo slik in storitev umetnika uničenih. Po vojni pa se je posvetil zlasti cerkveni umetnosti, grafiki in kiparstvu. Na področ-

ju cerkvene umetnosti je obilo delal zlasti na Primorskem, kjer je poslikal nad 40 cerkva.

Morda je bil prav to, in pa njegova svobodoljubnost vzrok, da ni prišla iz ust sedanjih uradnih kulturnih predstavnikov v Sloveniji nobena beseda priznanja, nobeno odlikovanje, noben poklon. Le njegova rodna Dolenjska se ga je spomnila. V Kostanjevici so mu pod pokroviteljstvom dolenjskega kulturnega festivala priredili retrospektivno razstavo v Kostanjevici na Krki. Tam je od 9. avgusta pa do konca septembra razstavljenih kakih 80 del.

Otvoritvene slavnosti so se udeležili Božidar Jakac in profesor Mrak v zastopstvu zagrebških Slovencev. Oba sta obžalovala „uradni molk“. Isti dan otvoritve je bil tudi kulturni večer, na katerem je nastopila umetnikova hčer-

Spominska Cerkev

Posvečena je sv. Cirilu in Metodu

V nedeljo 23. avgusta je bila v Mariboru na Tezmem blagoslovitev temeljnega kamna za novo cerkev sv. Cirila in Metoda s prvo slovesno mašo na gradbišču na prostem. Temeljni kamen je blagoslovil mariborski škof dr. Držičnik ob navzočnosti slovenskega metropolita dr. Jožefa Pogačnika in mariborskega pomožnega škofa dr. Grmčiča.

V temeljni kamen so vzdali tudi listino, napisano v slovenskem jeziku, kjer je razloženo, da se cerkev gradi za vladanja papeža Pavla VI., ob 1100-letnici obnove sirmijsko panonske nadškofije, katere prvi nadškof je bil sv. Metod. V listini, vzdani s temeljnimi kamnom, je tudi omenjen svetniški škof Anton Martin Slomšek, ustanovitelj bratovščine sv. Cirila in Metoda; vzdana je tudi fotokopija Slomškove pisave; pa tudi kamenček nekdanje prestolne cerkve v Blatogradu, kjer je bil Metod nadškof.

Na zaključku pa je še napisano, naj bi nova cerkev vezala vse Slovence v domovini in zamejstvu v vnetem čiščenju solunskih bratov in v gorečnosti za njun ekumenski apostolat.

Noro uvažanje

Brez dinarjev pa ni deviz

V juliju je mesečni jugoslovanski uvoz dosegel nov rekord v iznosu 3,8 desetih milijarde. S tem je nevarno narastel zunanji trgovinski deficit, čeprav se je letos povečal izvoz za 20%. Mesečni presežek uvoza nad izvozom je v maju prvič presegel eno milijardo dinarjev, v juliju pa se je povzpela na 2 milijardi.

Juljski uvoz bi bil še precej večji, če ne bi prišlo v tem mesecu do zastoja pri uvozu nafte. V Vzhodnem sredozemlju sta bila dva tankerja natovorjena s 70.000 tonami nafte za Jugoslavijo. V zadnjem trenutku so ju usmerili drugam, ker Industrija nafte ni pravočasno zagotovila akreditiva za vnaprejšnje plačilo te nafte. Brez dinarjev pa ni deviz.

Vse to bo prineslo poleg povečane inflacije še mnogo drugih zelo kritičnih posledic.

ka Tatjana Kraljeva, svetovnoznana operna pevka.

Tudi v katalogu, ki spremlja Kraljevo razstavo, ta sam piše z grenkobo. „Zgodil se, da pride umetnik kot človek „v pozabo“ v kraju svojega bivanja. Tako ni ne razstave ne monografije.“

A ta „pozaba“ je le uradnega svojstva. Narod, slovenski človek svojega umetnika ni pozabil. Hvaležno ga spremlja in se ga spominja. Slovenska umetniška zgodovina, ki bo pisana nepristransko, ga bo postavila na mesto, ki mu ga je tujina že priznala.

Tudi mi naj mu ob tej priliki čestitamo, in mu želimo še mnogo plodnega udejstvovanja.

NAJBOLJ POTREBNA TELOVADBA. — Če se ne obvladamo v malenkostih, se sposobnost obvladanja v važnih stvareh polagoma razblini. Če se danes ne vadimo, je to nevarno za jutri. Zato se je treba odreči vsaj enkrat na dan kaki malenkosti. Ta vaja je neogibno potrebna, če si hočemo ohraniti veselje, da smo gospodarji samega sebe.

Friedrich Nietzsche, Človeško, prečloveško, II, 305.

Prilike in neprilike turizma

DRŽAVA IZGUBLJA KONTROLO

V precej zavoženem gospodarskem stanju Jugoslavija posveča vedno več pozornosti turizmu, ki je trenutno najbolj direkten vir tuje valute. Tako je z raznimi pospeševalnimi ukrepi dosegla, da je v zadnji sezoni število tujih obiskovalcev rekordno naraslo. A to ne samo v domačih merilih. Po ugotovitvah turističnega urada iz Pariza, je letos Jugoslavija na vsej evropski celini najbolj okrepila svoj turizem in sicer za 11 odstotkov v primeri z lanskim letom. Takoj za njo je Španija, ki je povečala število obiskovalcev za 8 odstotkov.

Seveda se je s tem zelo povečal dohodek, to je priliv deviz, ki ga tuji gostje puščajo. V Jugoslaviji so ugotovili, da je ta porast v višini 49%. K temu so pripomogli razni čimtelji: največ turistov prihaja iz Zahodne Nemčije, ki je pred kratkim revalvirala svojo marko; mnogo je tudi angleških turistov, pa še francoskih in ameriških.

Vendar prinaša turizem državi tudi marsikatero preglavico. Zlasti zaradi popolnega nadzorstva, ki ga hoče imeti nad vsem, kar se tiče turističnega delovanja. Med to seveda spadajo tudi nočnine. Mnogi „državljanji“ nudijo turistom na razpolago prostore za prenočišča in tega seveda ne prijavijo. Tudi nimajo vsi za to dovoljenja. S tem pa se seveda izogonej plačevanju turistične takse. Tako početje je prišlo že tako v modo, da je dobilo svoje ime: nočitve „na črno“. Problem je bil hud zlasti v Kopru. Turiste ustavljajo kar na ulicah, križiščih, ob bencinskih črpalkah in v lokalih, ter jih vabijo na svoj dom.

Turistično vodstvo je zato uvedlo strogo nadzorstvo. Skušajo preprečiti, da bi denar, zlasti divize, prišel v roke

ljudem namesto v drž. blagajne. Predvsem, ker neplačevanje takse državo precej oškoduje.

Drugi problem so avtobusna podjetja. Konkurenca, ki se je razvila med njimi, se opaža zlasti v hlepenju, da bi vozila hitreje od drugih podjetij. Tako so iznašli nov način: voziti po bližnjicah, to je, po stranskih cestah, ki največkrat ne nudijo dovolj vrnosti za vozila in potnike, zlasti glede na visoke hitrosti. Podjetja so še pred sezono prosila za uvedbo novih prog, torej potrditev teh bližnjic. Ker vsem ni bilo ugodno, šoferji vozijo po teh cestah kar brez dovoljenja. To pa imenujejo „divje proge“. Računajo, da je trenutno samo v Srbiji nad 150 takih „divjih“ prog.

Zanimivo je, kaj o počitnikovanju v Jugoslaviji menijo turisti. Vzemimo torej prototip turista, to je Angleža. Neki angleški izletnik je na postavljen vprašanja odgovoril takole:

Kaj se vam zdi obala? „Morje odlično, peščina vprašanje.“ Hotel? „Nov, udoben, je boljše bi ga morali oskrbovati.“ Hrana? „Dobra.“ Postrežba? „Pod evropsko ravni.“ Izleti? „Jih je veliko, vendar so slabo organizirani.“ Zabava? „Je, vendar ne po našem okusu.“ Ozračje? „Preveč je razgrajanja.“ Časopisi? „Jih ni dobiti.“ Zveze z domovino? „Otežkočene.“ Ceste? „Pod kritiko!“

Odgovori so se nanašali bolj na južno jadransko obalo, a v mnogih točkah (zlasti glede cest in razgrajanja) ni mnogo razlike z ostalimi predeli.

Kljub neprilikam skuša vlada večsah zelo zaletavo in nenačrtno na vse načine pospeševati turizem, zaenkrat glavno rezervno tujih deviz za kritje zadolženega gospodarskega stanja.

KOROŠKA

PONOVRNO ZAPOSTAVLJANJE SLOVENCEV

Na Marijin praznik, 15. avgusta, so v Borovljah na Koroškem posvetili novo cerkev. To je bil lep praznik. Bolje: bil bi lep praznik, če ga ne bi skazilo dejanje, ki ima kaj malo opraviti z duhom ekumenizma in bratstva, ki veje zlasti po Vatikanskem koncilu: ne med posvetitvijo ne po njej od blagoslovilca v njihovega spremstva ni bilo slišati ene slovenske besede. Borovlje so dvojezičen kraj, okolica pa kar slovenska. Kako to, da škof Köstner ni naslovil vsaj nekaj slovenskih besed na številne slovenske vernike, saj je drugod ob podobnih prilikah to storil? Go-

ričan, ki je bil pri tem slučajno navzoč, piše v Katoliškem glasu, da so ljudje nakazali krivega domačega župnika, ki je škofu zatajil del svojih vernikov. Zbal se je prenapetežev.

Res je boleče ugotavljati to zapostavljanje vernikov samo zato, ker govorijo drug jezik. Kako naj ti verniki smatrajo cerkev za nekaj svojega, škofa in župnika pa za svojega očeta? Cerkev postane na tak način mačeha. Ni treba posebej poudariti, da se pri tem dela velika škoda v dušah.

Je pa pričujoč dogodek nov dokaz, kako se zatira slovensko življenje na Koroškem, in kako so se, v določenih ozirih, časi kaj malo spremenili.

DVOJNI OBRAZ POGODBE BONN-MOSKVA

TRENTNO VEČJI POUDEK NA GOSPODARSTVU

Moskva in Bonn sta svojo nenapadno pogodbo postavili na dvojni, se pravi, politični in gospodarski temelji. Že v uvodnem besedilu pogodbe podpisnici govorita razen o odgovodi medsebojnega nasilja tudi o „želji in koristnosti gospodarskega in tehničnega sodelovanja“. Pogodba v nobenem oziru ni samo politična, kakor v nobenem pogledu ni samo gospodarska.

Trenutno Moskva daje večji poudarek gospodarski plati pogodbe, ker ji gre v Evropi, se pravi na njeni zahodni meji, prvenstveno za totalno obnovo gospodarske in tehnološke izmenjave z vso Zahodno Evropo, vključno z Zahodno Nemčijo. Ta je bila doslej edina zahodnoevropska velesila, s katero ZSSR ni bila tudi gospodarsko povezana. Zahodna Nemčija je zadnja od zahodnoevropskih držav, ki začenja na veliko trgovati z ZSSR.

Za Moskvo je bil predvsem gospodarski značaj nove pogodbe poudarjen s tem, da je sovjetski gospodarski minister Brandt takoj po podpisu predlagal, naj bi v najkrajšem času prišel na gospodarska pogajanja v Moskvo zahodnonemški gospodarski minister, z njim pa še minister za znanost in tehniko. Brandt je takoj dal pristanelek ter

bosta še ta mesec odpotovala na zadnje razgovore v Moskvo zahodnonemški gospodarski minister Karl Schiller in minister za znanost in tehniko, Hans Leussink.

Na programu razgovorov je vprašanje sodelovanja svetovno znanega avtomobilskega podjetja v Stuttgartu Daimler-Benz pri gradnji velikih sovjetskih tovarn za gradnjo tovornjakov.

Gospodarska petletka in politični zapletljaji

Pred tremi leti je znani francoski radikal Jean-Jacques Servan-Schreiber napisal knjižico o „Ameriškem izzivu“, v katerem opozarja na vedno večji tehnološki prepad med Zahodno Evropo in ZDA, v prid ZDA.

Tega naraščajočega tehnološkega prepada med ZSSR in Zahodom v prid Zahodni Evropi in zahodnemu svetu nasploh se sovjetska vlada resno boji. Povabila je letos v aprilu ameriškega avtomobilskega tovarnarja Henryja Forda II. v Moskvo na pogajanja za njegovo pomoč pri gradnji avtomobilov v ZSSR. Ford je že skoraj sklenil pogodbo, pa jo je na pritisk ameriške vlade

odpovedal, ker so v Pentagonu izjavili, da bo Kremelj mogel nove tovornjake pošiljati na bojišče v Vietnam proti ameriški vojski.

Moskva je po tem neuspehu obrnila svoje gospodarske oči predvsem v Zahodno Evropo in proti Japonski. Ker se bliža začetek nove sovjetske gospodarske petletke (1971-1975), je Brežnjev napel vse sile in pognal sovjetsko diplomacijo na delo za čim hitrejšo sklenitev gospodarsko-politične pogodbe z Bonnom. Že ruski carji so zrli na Nemce kot na genije gospodarskega in tehnološkega napredka v Evropi. Razmere se v tem pogledu do danes niso spremenile in je Brežnjev mirno posnemal carski zgled: navezati tesne gospodarske stike z Zahodno Nemčijo. Kakor niso Nemci carjev ne spodnesli ne spreobrili, tako ne bodo tega storili tudi ne s komunističnim vodstvom v Kremlju, so sklepali v partijskih vrhovih. Zato je Kosygin po ukazu Brežnjeva odkrito govoril z Brandtom o bližajoči se sovjetski gospodarski petletki in o nujnosti sovjetsko-nemškega gospodarskega sodelovanja, da to petletko uspešno izpeljejo. Ker imajo tesne gospodarske odnose že z vsemi ostalimi člani Skupnega evropskega trga, je treba ta krog zaključiti še z vključitvijo Zahodne Nemčije, ki je doslej stala ob strani. To se je zgodilo s paktom, podpisanim 12. avgusta letos v Moskvi.

Največji zahodnoevropski gospodar-

ski partnerji s Sovjetsko zvezo so bili doslej Anglija, Francija in Italija.

ZSSR in evropski gospodarski zemljevid

Anglija je prva med njimi. Nedavno je skupina britanskih velepodjetnikov obiskala Moskvo ter se je s Sovjeti dogovorila o skupnem izkoriščanju velikih sibirskih bakrenih ležišč. Anglija je v ta projekt vključila tudi Japonsko, na kar so v Kremlju seveda pristali. Bakrena ležišča se nahajajo na področju Udokana, vzhodno od Bajkalskega jezera, komaj 600 km zahodno od sovjetsko-kitajske meje.

Anglija je minulega junija z Moskvo sklenila tudi pogodbo o dobavi velikih elektronskih strojev v višini dveh milijonov funtov šterlingov. Moskva hoče tako pogodbo skleniti tudi z Zahodno Nemčijo.

Zahodna Nemčija je ena najmočnejših zahodnoevropskih proizvajalk kemičnih proizvodov. Moskva te nujno potrebuje, tako za težko industrijo kakor za izboljšanje poljedelske proizvodnje.

Francija s Sovjetsko zvezo sodeluje zlasti na znanstveno-raziskovalnem področju. Ob svojem obisku v Moskvi leta 1966 je takratni francoski predsednik general De Gaulle sklenil s Kremljem desetletno pogodbo o sodelovanju pri raziskovanju vesoljskega prostora, atomske energije in barvne televizije.

Letos bodo francoske vesoljske satelite pognali na kroženje okoli Zemlje s sovjetskimi raketami.

Francoski tudi tesno sodelujejo s Sovjeti pri raziskovanju poljedelskih produktov in prehrane živine.

Italija pomaga Sovjetski zvezi izdelovati vseh vrst avtomobile. Italijanski Fiat gradi v mestu Togliatti ob Volgi veliko tovarno za avtomobile, poleg tega pa bo italijanska železna industrija preskrbela Sovjetski zvezi 100 tisoč ton jeklenih cevi za velike plinovode, ki jih trenutno postavljajo v Rusiji. Podobno količino plinovodnih jeklenih cevi si je Sovjetska zveza nabavila že tudi v Zahodni Nemčiji od velepodjetij Mannesmann, v zameno za sibirski naravni plin, ki ga bo uvažala Zahodna Nemčija.

Moskva je prva leta po drugi svetovni vojni skoro izključno „trgovala“ le s svojimi sateliti, ki jih je gospodarsko navezala nase s Comeconom, in Titovo Jugoslavijo, katera kljub gospodarski pomoči z Zahoda ni nikdar prekinila trgovinskih stikov z Moskvo. Zadržna leta pa ji satelitski gospodarski prostor ni več zadoščal, ker je iz prestižnih razlogov morala začeti tekmoovati z Zahodom tudi v vesolju. Najmočnejša gospodarskega partnerja v Zahodni Evropi, Zahodno Nemčijo, si je Moskva že dolgo hotela zagotoviti, pa tega ni mogla storiti, dokler je v Bonnu vladala krščansko-demokratska vlada.

Novice iz Slovenije

SLOVENC V ARGENTINI

Slavko Tršinar — 60-letnik

Náš jubilant je šestokrat pisal v „Svobodno Slovenijo“ o pomembnih dogodkih v Mar del Plati in Miramaru ali se spomnil življenjskega jubileja tega ali onega rojaka iz teh dveh krajev. Še enkrat je pa on sam na vrsti, da se ga spomnimo njegovi prijatelji, kajti če kdo, potem Slavko prav gotovo zasluži te skromne vrstice za svoj šestdeseti rojstni dan.

Prijatelj Slavko je bil rojen 10. septembra 1910 v Škofjancu na Dolenjskem. Hlače je trgal najprej po klopih moščiške ljudske šole v Ljubljani, nato pa na poljanski realni gimnaziji, kjer je potem leta 1929 tudi maturiral. Svoje študije je nadaljeval na pravni fa-

kulteti ljubljanske univerze in l. 1933 diplomiral.

Kmalu po končanih študijah je dobil službo v tajništvu notranjega ministrstva v Beogradu pri dr. Korošcu. Tu se je bližje seznanil tudi s pokojnim dr. Mihom Krekom, s katerim sta potem ostala ves čas v prijateljskih stikih vse do Krekove smrti.

Po dveh letih je prišel naš slavljence spet v Ljubljano, kjer je dobil odgovorno mesto pri Pokojniškem zavodu. Malo pred drugo svetovno vojno si je ustvaril lasten dom z gospo Marico iz ugledne Kocmurjeve družine. V zakonu sta se rodila dva otroka: Marjetka in Tomaž.

Srečo družinskega življenja pa ni dolgo užival. Maja 1945 je s tolikimi drugimi bežal na Koroško. Iz Vetrinja ga je begunska pot peljala v Spittal ob Dravi. Nekaj časa je delal tudi kot železniški delavec v Bischofshofnu, nato pa se je spet vrnil v špitalsko tabornišče, kjer je potem živel vse do odhoda v novi svet.

V Argentino je prišel v začetku februarja 1949, kjer sta se po dolgih letih spet našla z bratom Mirkom, ki je pred njim prišel v to deželo iz Italije.

Najprej je delal pri državnih delih v Chapadmalalu blizu Mar del Plate pri pogodovanju. Koncem leta 1949 pa je dobil službo uradnika pri kamnolomih sedanje družbe „Yeravi“ v Chapadmalalu. S svojo sposobnostjo in pridnostjo je že v nekaj letih postal vodilni uradnik in šef pisarne tega podjetja, kjer v resnici visoko cenijo jubilanta kot človeka in sodelavca.

Vse od zgodnje mladosti po do razpusta Orla je naš slavljence deloval v vrstah in odborih te organizacije. V akademskih letih je neumorno sodeloval pri akademskem klubu Danica. Ko je bila l. 1935 prilikana v življenje ZFO je takoj pristopil v njene vrste in jo pomagal organizirati in voditi kot njen zvezni tajnik. Poleg tega pa je s svojo neumorno pridnostjo sodeloval še v petih drugih katoliških organizacijah vedno na vodilnih odbor-niških mestih.

Vsa leta svojega bivanja v Argentini pa naš Slavko ni pozabil svojega slovenstva. Takoj po prihodu v Chapadmalal se je ves dal na razpolago svojim rojakom v Mar del Plati in pozneje tudi v Miramaru. Učil je otroke staro in novonaselencev pa tudi njihove žene tujerodke slovenskega jezika. Obenem je deloval pri tamošnjem pevskem zboru. Po odhodu ing. Piterla na novo službeno mesto je prevzel za njim tudi njegovo vodstvo. Istočasno pa vodi tudi pevce v Miramaru.

Koliko časa n naporov žrtvuje za vse to in še razna predavanja, ki jih v obih mestih od časa do časa ima, ve samo tisti, ki vsaj malo pozna tamošnje razmere. Med vsemi temi javnimi deli, pa je še več skritih dobrih del, za katere ve samo Bog. Mi njegovi prijatelji pa jih samo slutimo.

S svojim neumornim delom in skromnim življenjem pa je naš jubilant omogočil h kruhu svojima dvema otrokoma v domovini. Hčerka Marjetka je zdravnica, sin Tomaž pa tehnik.

Z vsemi svojimi dragimi in s svojimi starši, ki so pred letom obhajali 60-letnico poroke, se je srečal Slavko pred dvema letoma v Trstu na pragu

v "Svobodni Sloveniji" Pred dvajsetimi leti

7. septembra 1950. - št. 36

SKRB ZA MLADINO

...Skrb tesni srca staršev šolo-obveznih otrok doma. Zavedajo se, da morajo otroke poslati v zavode, ki niso več šole, v katerih bi se učili koristnih stvari za življenje, ampak zastrupljevalnice, v katerih komunizem podira in ruši svetišča prave verske domače vzgoje in mladino spravlja na svoja temna pota. Gotovo se precej mladine izgubi, vsa pa gotovo ne, čeprav je izpostavljena vsem mogočim šikanam.

Mnogo slovenskih družin živi v svobodnem svetu... Njihovi otroci zahajajo v ljudske in srednje šole. Učitelji in predstojniki zavodov so z njimi zadovoljni.

Zelo pa bi grešili starši slovenskih otrok v svobodnem svetu, če bi zanemarjali vzgojo svojih otrok. Tu v Argentini ali drugje na svetu, žive v popolni svobodi. Nihče jih ne preganja, nikjer ne poznajo Ozne, ničesar se jim ni bati...

Resnično dvakrat bi grešili starši slovenskih otrok v svobodi, če te velike sreče ne bi izkoristili in bi zanemarjali svojo mladino ter jo prepuščali ulici. Zavedati se morajo stalno, da ima tudi svobodni svet za mladino polno nevarnosti in marsikatero mlado življenje se še prehitro okuži v slabem okolju in pozneje staršem prizadeva prenekatero težko rano.

To imejte pred očmi starši slovenskih otrok, pa bodite tudi pri nas v Argentini ali v Čilu, USA, Kanadi ali Avstraliji. Najsvetejši zaklad imate v svojih otrokih. Pazite, da ga ne boste izgubili. Svoje otroke vzgajajte tako, kakor so jih znale naše matere doma, da bodo iz njih zrasli verni in pošteni ljudje, ki se ne bodo sramovali ne svojih staršev in ne rodu, iz katerega so izšli. Kot taki se bodo s svojo sposobnostjo in z visokimi moralnimi kvalitetami vključili kot koristni člani v človeško družbo. Ljudje jih bodo cenili in bodo o njih povsod, kjerkoli bodo pač živeli, s ponosom dejali: to so na otroci slovenskih staršev!

domovine in z njimi preživel nekaj nepozabnih dni.

Prijatelju Slavku Tršinarju ob njegovi 60-letnici želimo vsi njegovi prijatelji še dolgo vrsto srečnih in zdravih let in veliko uspehov pri njegovem tako nesebičnem delu med rojaki v Mar del Plati in Miramarju.

Bog Te živi, drago Slavko!

J. K. in B. T.

Čestitkam in željam se pridružuje tudi Svobodna Slovenija.

Dovršimo zamisel škofa Rožmana

Zrel narod, ki je v njem živa zavest in volja do narodne samobitnosti, to čuva, goji in pogloblja v vsakih razmerah in povsod — tudi v emigraciji. To se kaže tudi pri Slovencih po zadnji vojni v naši kulturni emigraciji, kot je naš narod v svoji zgodovini še ni imel.

V to naravno versko-narodnostno prizadevanje naše emigracije je spadal tudi slovensko semenišče v Argentini, ki mu je škof Rožman posvetil vso skrb in mu je ob enem z njegovim očetovskim varstvom stalo ob strani vse naše povojno izseljenstvo. In ta naš skupni napor je tudi dober sad rodil. Čez 80 je slovenskih duhovnikov, ki jim je služilo to semenišče, in nad 50 jih je izšlo po svoji izobrazbi in vzgoji iz te ustanove. Danes delajo razkropljeni po različnih deželah in kontinentih, bodisi za rojake bodisi med tujimi narodi.

Naslednik tega semenišča je Rožmanov dijaški zavod v Argentini, ki ga je l. 1952 ob semenišču ustanovil in mu posvetil isto očetovsko skrb pokojni škof Rožman. Vse mu je bilo kot ena ustanova: veliko semenišče, ki je vzgajalo slovenske duhovnike, in dijaški zavod, ki naj bi iz njega poleg drugih poklicev izšli tudi novi slovenski duhovniški poklici. Teh je iz vrst dijakov Rožmanovega zavoda doslej res že bilo sedem, pa je poleg njih precejšnja vrsta slovenskih izobraženecv in drugih slovenskih zavednih javnih delavcev. Vse po zamisli in želji pokojnega ustanovitelja.

Stroške rednega vzdrževanja zavoda danes deloma krije mesečni prispevek gojincev, ostalo pa podpora številnih dobrotnikov, predvsem častilcev pok. škofa Rožmana, v Argentini in Severni Ameriki in posameznikov tudi od drugod.

Pa so poleg rednega vzdrževanja prišle sem pa tja izredne potrebe, ki so jih dobrotniki sprejemali z razumevanjem in pod vodstvom pokojnega škofa sproti reševali z lahkoto: nakup zemljišča s pripadajočimi stavbami, povečava in zboljšava prostorov itd. Dobrotniki so razumeli, da gre za našo stvar v tujini. „Kri ni voda“, se je pokazalo tudi tu. Kri in krščanstvo in slovenstvo, ki nam je v krvi, nas povezuje ne glede na razdalje in različne razmere, ki po kontinentih raztreseni v njih živimo. Vsi smo vedeli: gre za našo mladino, nje-no srečno mladost in vzgojo v njej najbolj primerni ustanovi, zlasti tistih, ki bi zapuščeni sicer preživljali bedno mladost, gre za vzgojo naših izobraženecv v tujini.

V začetku prihodnjega leta se srečamo z novim ekonomskim problemom, ki se nam je obetal od začetka, pa je sedaj prišla vrsta nanj.

Naše naselje leži na lepem, mirmem kraju, a nekoliko oddaljeno od mestnega središča, tako da doslej niti še ni imelo tlakovanih cest. Tlakovale se bodo v začetku prihodnjega leta. Ker zavod stoji ob križišču dveh cest, bo našega tlaka veliko (ok. 150 m dolžine) in bodo stroški visoki. Ne bodo pa tolikšni, da bi jih dobrotniki z nekoliko dobre volje in z nekoliko izdatnejšo podporo v ta namen ne mogli kriti brez večjih težav.

Če bi škof Rožman še danes živel, bi v zavodu ne imeli s tem skrbi, ker bi s podporo emigracije on vse uredil, kot je to bilo za njegovega življenja. Sedaj je na nas vseh, da v nekdanji slovenski solidarnosti ob škofu Rožmanu dovršimo njegov testament glede te njegove ustanove. V njegovem imenu, pa imenu mladine, ki ji ta ustanova služi, se obračamo zato na vse naše dobrotnike in častilce pok. škofa Rožmana in na vse, ki slovensko čutijo, s prošnjo za razumevanje in potrebno podporo.

Če je ta Rožmanova ustanova že toliko dosegla in prišla preko tolikih preizkušenj, je tudi ta, verjetno zadnji večji gospodarski problem ne sme oslabil.

Vsem, ki to berete, pošiljamo iz Rožmanovega zavoda v Argentini iskrene pozdrave, nekoliko zaskrbljeni, pa še bolj polni upanja na vaše plemenito razumevanje in ugoden odziv.

Doslej v tem še nismo bili varani. Dr. Franc Gnidovec, t. č. rektor zavoda

programa izobraževanja strokovnjakov na področju urbanizma in prostorskega načrtovanja. V preteklih letih je namreč Fordova ustanova sofinancirala jugoslovansko-ameriški projekt, študij regionalnega in urbanističnega planiranja pri urbanističnem inštitutu. Predstavnika Fordove ustanove sta bila mnenja, naj bi sofinanciranje v bodoče tudi omogočilo strokovno sodelovanje tujih strokovnjakov v pedagoškem raziskovalnem in organizacijskem delu.

KRANJ: Na prvem Gorenjskem sejmu l. 1951 je sodelovalo 90 razstavljalcev, ogledalo pa si ga je 15.000 ljudi. Deset let pozneje je razstavljalo 233 podjetij, obiskovalcev pa je bilo 91.000. Letos pa se je število sodelujočih podjetij na jubilejnim Gorenjskem sejmu povečalo na 375, od katerih je 61 tujih podjetij.

ZASLUŽNO DELO NAŠIH SKAVTOV

Slovenski skavti v Argentini so pod vodstvom svojega šefa g. Marijana Trtnika v nedeljo, 23. avgusta, napravili delo, ki zasluži vso pohvalo. Obiskali so muzej argentinskega pesnika José Hernándeza v San Martinu in izročili direktorju muzeja slovenski prevod Martina Fierra. Te slovesne izročitve so se poleg slovenskih skavtov udeležili tudi številni argentinski skavti, ki so s slovenskimi v najboljšem razmerju.

Izročitev slovenskega prevoda Martina Fierra se je izvršila dopoldne ob enajstih. Direktor muzeja g. Matias F. Lynch je skupaj s svojo soprogo sprejel četo skavtov pred muzejem. G. Trtnik mu je izročil knjigo ovito s slovenskim in argentinskim trakom ter ga prosil, da jo sprejme v svoj muzej in pridruži drugim trinajstim prevodom, ki se nahajajo tam. Prevod je posvečen velikemu argentinskemu narodu in znak hvalečnosti za gostoljubje in svobodo, ki smo jo deležni Slovenci v tej deželi. G. Trtnik je nato dal direktorju in njegovemu spremstvu nekaj informacij o tem prevodu. Povedal je, da je prevod izvršil slovenski pesnik in kulturni delavec dr. Tine Debeljak in je ta prevod petdeseto njegovo

literarno delo. Omenil je tudi ostale sodelavce prevoda: gospo Danico Petričkovo, kiparja Franceta Ahčina, arhitekta Jurija Vombergarja, fotografa Janka Hafnerja in tiskarja Vilka Čeča.

Direktor g. Lynch se je Trtniku in slovenskim skavtom lepo zahvalil za darilo. Poudaril je, da ga posebno veselilo, da je akt izvršila mladina in da je hvalevredno, da zna mladina ceniti kulturno delo. Z vidnim veseljem je prebral posvetilo v knjigi, ki je napisano v slovenskem in kasteljskem jeziku in ki se glasi: „To slovensko prepesnitev Martina Fierra, ki je delo slovenskega pesnika in pisatelja dr. Tine Debeljaka, poklanjajo slovenski skavti uglednemu muzeju José Hernández, da ga pridruži prevodom ostalih narodov, ki bogatijo ta muzej.“

Nato je direktor položil slovenski izvod na častno mesto med druge prevode. Ob tej priložnosti se je moglo ugotoviti, da je slovenski prevod eden najlepših ter v resnici ponos slovenski emigraciji. Ko je sanmartinski župan polkovnik Cesar Clemente Fragni zvedel za to dejanje slovenskih skavtov, je prosil direktorja muzeja, da mu za nekaj dni posodi slovenskega Martina Fierra, da si ga ogleda.

M. T.

G. Trtnik Marijan izroča slovenski prevod Martina Fierra častnemu ravnatelju muzeja José Hernández, g. Matiasu Lynchu.

Juan Benigar, el sabio que murió sentado

Janez Benigar, učenjak, ki je umrl sedel

Malo je idealistov na svetu, in med temi, če hočeš katerega najti, išči ga med ubogimi, med tistimi, ki imajo žuljave roke.

Janez Benigar

Osebnost arhitekta Viktorja Sulčiča je med Slovenci v Argentini, pa tudi drugod po svetu, zelo znana. Primorski rojak, ki se je l. 1924 naselil v Argentini, kjer kmalu, oprt na svojo znanost in bistroumnost, pridobi zaslužen sloves. Njegova najbolj poznana dela na arhitektonskem polju so buenosaireski „Mercado de Abasto“, štadijon „Bombonera“ kluba Boca Juniors, ter cerkev italijanskega doma za onemogle v San Justu. Arhitekt Sulčič pa se je uveljavil tudi kot umetnik čopiča. Številne uspele razstave, kjer zlasti prevladujejo krasne akvarele, pričajo o tem.

Sulčič pa nas je leta 1965 preseñetil z novim odtokom svoje osebnosti. V tem letu je izdal v špansčini zbirko poezij „Luces y sombras“ (Luči in sence) in nato v letu 1968 z zbirko povesti „La olla“ (Lonca). Obe knjigi sta v kritiki vzbudili zelo pohvalne komentarje.

Sedaj pa je arhitekt Sulčič postavil pred nas novo zgradbo svojega pisateljskega duha. To pot je izlil na papir, zgodbo, vzeto iz realnega življenja, zgodbo človeka, učenjaka, Slovence, ki je skoraj neverjetna, a resnična in globoko doživljiva: Spomine na Janeza Benigarja.

Kdo je bil Janez Benigar? Vsa

knjiga se med spomini, potopisi in razmišljanji vrti okoli tega vprašanja. Oseba sama se predstavi v enem izmed svojih pisem kot „po rodu Slovenec, po rojstvu in vzgoji Hrvat...“, ki je zapustil inženirske študije v Pragi, ko sta mu manjkala dva predmeta do diplome. Pustil je študij in dom, pustil sijajno (a izumetničeno) bodočnost, ki se mu je odpirala, ter odšel v svet, v Argentino, med primitivne Aravkance, da bi tam našel iskreno in prvotno življenje, ki mu ga je civilizacija odrekala.

Janez Benigar je prišel tako v zaželeni primitivni svet, ter postal stvarno ubog, pa umsko nad vse bogat. Našel je svoj smoter v bednem življenju, v vsakdanji borbi za obstoj in kruh, v preučevanju Aravkancev ter njihove biti, kateremu se je posvečal ob luči leščerbe, potem ko je ves dan neumorno delal. Poročil se je z Aravkanko, odvozel, in se znova poročil, iz obeh zakonov je imel 16 otrok. Zavzemal se je za revne ljudi, jim svetoval in pomagal po svojih močeh. V delu za druge in za lastno duhovno izpopolnitev, je našel smisel obstoja. Smrt ga je prezdoljal poklicala oddele. Umrl je sedel, s hrbtom oprtim na drevo, s pogledom zgubljenim v neskončnosti.

Arhitekt Sulčiči pa ne postavi pred

nas suhega življenjepisa ali dolgočasnih spominov. Vso zgodbo, ki se začne z Benigarjevo mladostjo in konča z obiskom na njegovem grobu, postavi v dejanje svojega lastnega doživljanja. Tako spremljamo pisatelja na njegovem potovanju skozi južne predele Čila, ki ga je leta 1938 opustošil potres, srečamo osebe kot slovenskega salezijanca Ludvika Perniška, ki misijonarji v Junín de los Andes. Priče smo pisateljevemu hrepenenju, da bi spoznal čudovito osebo Janeza Benigarja, ki se mu kakor odmika. Nato pa pisatelj riše Benigarja, zlasti na podlagi odstavkov iz učenjakovih pisem, ki dokazujejo bistro in globoko socialno čutečo dušo. Končno iz ust Karla Villarino-sa dobimo prikaz sedel umrlega učenjaka.

Sulčičev jezik je nad vse lep, njegova špansčina tekoča in klasičnem stilu. Nadvse prevzamejo njegovi opisi naravnih lepot, ljudi (zlasti aravkance), doživljajev. Globoko sežejo njegova razmišljanja ob življenjskih dogodkih, ki jih opisuje.

Knjiga je vredna, da sežemo po njej, našli bomo čudovito življenje rojaka, ki je staval idealizem nad vse ostale vrednote. Našli bomo avtorja, ki občuduje glavnega junaka svoje pripovedi. Našli pa tudi marsikatero lepo misel, ki se nam bo globoko vtisnila v srce in spomin.

Knjigo, ki je izšla v samozaložbi, lahko kupimo v Buenos Airesu v knjigarni „El Ateneo“ na ulici Florida 340. Cena lično broširanemu izvodu, na ilustracijskem papirju s številnimi foto-grafskimi posnetki je 550 pesov (5,50 pesos ley).

Mladinski športni dnevi

13. septembra v Slov. vasi - Nogomet 10.30 Slov. vas - Adrogué/Berazat. 12.30 San Martín - Ramos Mejía 14.30 Morón - San Justo

Po prvi tekmi bosta Slovenska vas in Adrogué/Berazategui odigrala tekmo v šahu.

Slovenec v Argentini**SAN MARTIN**

Lepo slavje smo imeli preteklo soboto, 5. septembra v Slovenskem domu. V krogu svojih domačih ter številnih prijateljev in znancev je proslavil svojo petdesetletnico naš ugledni stavbenik g. Rafael Telič, ki se že več let pridno in poštovno udejstvuje v Slovenskem domu v San Martinu. V imenu sanmartinske skupnosti sta mu ob tej priložnosti toplo čestitala sanmartinski dušni pastir č. g. Jure Rode in tajnik Slovenskega doma g. Rudolf Smersu. Tudi Svobodna Slovenija se pridružuje tem čestitkam ter želi svojemu zvestemu naročniku polno božjega blagoslova.

Mladinski dan v San Justu

Preteklo nedeljo, 6. septembra, je bil v San Justu lepo uspel mladinski dan. Podrobnejše poročilo bomo prinesli v prihodnji številki.

PO ŠPORTNEM SVETU

Slovenski planinci so 8. avgusta proslavili kar tri jubileja: 75. letnico Aljaževga stolpa na vrhu Triglava, 75. letnico Vodnikove kočice na Velem polju in 75. letnico Planinskega društva Radovljica. Planinci so se v proslavo teh obletnic zbrali na Velem polju pred Vodnikovo kočico, nekaj pa jih je šlo tudi na Triglav, čeprav je bilo zelo slabo vreme. Na vrhu Triglava je bila ob tej priliki kratka slovesnost, kjer so se spomnili pionirja našega planinstva dovskega župnika Aljaža, ki je tam postavil železen stolp, ki je vsem znan kot Aljažev stolp.

V Celju so končali z deli na novih tartanskih tekmovališčih. Stadion v Celju je prvi v Sloveniji in drugi v Evrope, ki je dobil najmodernejše lahkoatletске naprave in umetnih snovi.

Za dobro voljo

Več odgovorov na eno vprašanje:

Po čem bi Slovenci spoznali svojega novega genija, če bi se v kratkem pojavil med nami:

1. Po tem, da bi se mu morda posrečilo narediti kaj tudi brez samoprispevka občanov.
2. Po tem, da bi bil mlad, z diplomom, upal bi si povedati, da pri nas netaj ni v redu, a bi vseeno imel službo doma.
3. Moj Bog, samo novih genijev ne! Saj nas že sedanja in njihovi uspehi dovolj stanejo.

ODVETNIK**Dr. FRANC KNAVS**

sporoča vsem rojakom, da je preselil odvetniško pisarno na

TUCUMAN 1455,
piso 9, oficina "E", Capital
T. E. 45-0320

Uradne ure vsak dan od 17-20
Po dogovoru tudi izven tega urnika

JAVNI NOTAR**FRANCISCO RAUL CASCANTE**

Escribano Público
Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827

SLOVENCI PO SVETU**ZDA**

Gen. Ivan Prezelj — 75-letnik

29. avgusta je v Clevelandu obhajal svojo 75-letnico Ivan Prezelj, general kraljevske vojske in vrhovni poveljnik Slovenskih oddelkov Jugoslovanske vojske v domovini v obdobju 1944-1945. Gen. Prezelj se je rodil v Memišiji. Srednjo šolo je obiskoval v Ljubljani. Leta 1915 je šel v vojsko ter bil ranjen na italijanski fronti. Že ob koncu vojne pa se je udeležil bojev za Koroško.

Leta 1924 je bil sprejet v višjo vojaško akademijo. Od tu naprej so se njegovi uspehi stalno vrstili.

Med italijansko zasedbo leta 1942 je bil poslan v taborišče v Italiji. Ko se je vrnil, je sodeloval pri organiziranju Slovenskih oddelkov jugoslovanske vojske v domovini. Leta 1944 je postal poveljnik treh oddelkov ter jih ob koncu vojne srečno prepeljal v Italijo.

Leta 1949 se je naselil v Ameriki, kjer je delal v tovarni, dokler se ni pred 10 leti upokojil.

Številnim čestitkam prijateljev in znancev se pridružuje tudi Svobodna Slovenija in mu kliče: „Še na mnoga leta!“

OBVESTILA**SOBOTA, 12. septembra 1970:**

6. kulturni večer SKA ob 20.30 v Slovenski hiši v počastitev 200-letnice rojstva Ludwiga van Beethovna z reprodukcijo 9. simfonije kot audiovizualni koncert. Sodelujejo Frido Beznik, Nikolaj Jeločnik, France Papež in arh. Jure Vombergar.

Večer slovenske pesmi na Pristavi v Castelarju ob 20.

V Domu v San Martinu ob 20 taboriščna večerja.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi ob 20 drugi mladinski večer s predavanjem prefekta Fr. Urbanje.

Slomskov dom. Ob 18 sestanek fantov-naradžajnikov (tako po šoli).

NEDELJA, 13. septembra 1970:

V Slovenski hiši bo po maši dijakom in dijakinjam srednješolskega tečaja predaval dr. Alojzij Berce.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi ob pol 5 koncert otroškega pevskega zbora in vesela igrice o žalostni princesi.

V Našem domu v San Justu po slovenski maši p. dr. Alojzij Kukovica

UNIV. PROF.**DR. JUAN BLAZNIK**

špecialist za ortopedijo in travmatologijo

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20

C. José E. Uruburu 285, Cap. Fed.
Zahtevajte določitev ure na telefonu 49-5855

VELIKA SANMARTINSKA TOMBOLA

v nedeljo, dne 4. oktobra 1970

Pakete in denar za Božič

najbolje in najceneje odpošilja

JADRAN PAK

Calle Monte 2049; višina Rivadavije 6400 (omnibus 132 in 133 do Carabobo 700)

Uradne ure od 15. do 19. Ob sobotah od 10. do 12.

Pismena naročila, kakor tudi denarna nakazila na ZDENKA KALEČAK, Casilla 340, Correo Central, Buenos Aires
Pošiljke so zavarovane!

govori o temi: „Mož in žena v zakonu“. Žene in možje lepo vabljeno!

V Slomškovem domu v Ramos Mejia družinsko kosilo-asado.

ČETRTEK, 17. septembra 1970:

V Slovenskem domu v San Martinu sestanek Lige Žena Mati s predavanjem prof. Verbica „V koraku s sodobnostjo“. Pričetek ob 18.30.

NEDELJA, 20. septembra 1970:

Slomskova proslava v Slovenski hiši ob 4 popoldne. Sv. maša in proslava „Materin jezik je najboljša dota“.

Pomladanski izlet SKAD-a na kinto g. Leskovarja v Escobar. Zbiranje ob 9 zjutraj v Slovenski hiši.

ČETRTEK, 24. septembra 1970:

V Slovenski hiši ob 16.30 sestanek mater in žena. Predava arh. Jure Vombergar: „O praktični opremi stanovanja“.

SOBOTA, 26. septembra 1970:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 19 skioptično predavanje g. Erjavca „O lepota Slovenije“.

V Slovenski hiši ob 20 sestanek SKAD-a (prestavljen s sobote 12.). Predava g. Edo Skulj: „Pogled na slovensko glasbo“.

NEDELJA, 27. septembra 1970

V Slovenski vasi mladinski dan.

SOBOTA, 3. oktobra 1970:

V Slovenski hiši ob 18.45 Proslava 25-letnice ustanovitve slovenskih šol na Primorskem.

NEDELJA, 4. oktobra 1970:

V Slovenskem domu v San Martinu velika sanmartinska tombola.

SOBOTA, 24. oktobra 1970:

Proslava obletnice osvoboditve 29. oktobra 1918 in dneva slovenske zastave, s slavnostno večerjo, v Slov. hiši.

Sestanek gg. duhovnikov bo izjemoma v sredo 23. septembra ob 15 v Slovenski hiši.

Velik popust pri voznjah v Evropo

Potovalna agencija

EMONA

(Simon Rajer)

Tucumán 1561, 7. nadstr., št. 49
T. E. 46-9440

Dr. Tone Žužek

ADVOKAT

Uradije od 17.30 do 19.30 ure.
Ponedeljek, sredo, petek.

Lavalle 2331, p. 5, of. 10
T. E. 47-4852

DRUŠTVENI OGLASNIK

Ob obisku v Slovenski hiši se lahko poslužite nove čitalnice, ki jo je organizirala Zedinjena Slovenija. Ob zanimivem branju se boste odpočili v novih udobnih foteljih. Na razpolago so Vam vsi naši časopisi in revije. Sčasoma bo skušala Zedinjena Slovenija oskrbeti vse zamejske publikacije.

Knjižnica Zedinjene Slovenije je odprta vsak dan od 15-19.

Iz Slovenije izvira pot, ki gre čez vso zemljo. Na letošnji Slomškovi proslavi bomo ob besedi in petju gledali lepoto Slovenije, njeno trpljenje pred petindvajsetimi leti, domobrance, begunce na poti preko Ljubelja, Vetrinj, taborišča, pot preko morja in Slovenijo v svetu. — Pridite na Slomškovo proslavo v Slovenski hiši ob 4 popoldne!

„Materin jezik je najdražja dota“
(A. M. Slomšek)

SLOMSKOVA PROSLAVA

Sv. maša z nagovorom

Ob 25-letnici našega odhoda iz Slovenije (v besedi in petju ob slikah)

Čas: Nedelja 20. septembra ob 16

Kraj: Slovenska hiša

Vabi slovenski učiteljski zbor

PORAVALJTE NAROČNINO!

Proslava 25-letnice ustanovitve slovenskih in hrvaških šol na Primorskem pod Z. V. U.

dne 3. oktobra 1970 v Slovenski hiši, Ramón Falcón 4158

Spored:

1. Ob 18.45 sv. maša za umrle šolnike.
2. Predavanje v okviru Slovenske kulturne akcije: „Prisotnost in delež politične emigracije pri ustanovitvi slovenskih in hrvaških šol na Primorskem“.
3. Skupna prijateljska večerja in prosta zabava. — Vstop prost.

Prijave za večerjo sprejemajo vsi gg. profesorji in iz prijaznosti tudi dušnopastirska pisarna, tel. 69-9503, do 20. septembra 1970.

Prispevek za večerjo je \$ 10.—.

Vse zavedne Slovence in prijatelje Slovencev vabi pripravljalni odbor

SDO — Zveza — SFZ

vabi na

POMLADANSKI PLES

dne 20. septembra 1970 v Slomškovem domu

SLOVENSKA HRANILNICA z. z. o. z.

Bartolomé Mitre 97

Ramos Mejía

T. E. 658-6574

Uradne ure: torek, četrtek, sobota od 16 do 20

Opozarjamo vse člane na življenjsko zavarovanje. — Informacije v združni pisarni v uradnih urah.

Predno vzamete posojilo ali kupite na obroke, se oglasite pri nas.

Če hočete denar varno in dobro naložiti, ga vložite v Slov. hranilnico

Slovenski kulturni delavec — stoletnik

Dne 1. septembra je dopolnil stoletnico rojstva znani slovenski izseljenec v Združenih državah č. g. Jurij Trunk. To je velik in redek dogodek, ki se med slov. pisatelji, ne doma ne v svetu, še ni zgodil. Finžgar je bil eno leto mlajši (1871) in je umrl v 92 letu, Meško, štiri leta, pa v 90 letu. Bila sta njegova vrstnika še od mladih let, Finžgar iz študentovskih, z Meškom pa sta bila deležna skupnega preganjanja in sta si delila — ječo.

Trunk je Korošec, rojen v Bačah ob istotako imenovanem jezeru. Krščen je bil v Zilji, v šolo hodil v Loče, nato v Beljak, končal pa je gimnazijo v Celovcu. Bil je sedmošolec, ko se je udeležil l. 1890 prvega shoda slovenskih abiturientov v Ljubljani tedaj, ko je Finžgar nastopil s svojim dramatskim panslovanskim prizorom in je hrvaški Stepan Radič deklamiral po slovensko Gregorčičevo Kmečki hiši. Ta panslovanski zanos tedanje mladine mu je ostal vse življenje in mu je še danes ob stoletnici ideal. Potem je stopil v celovško semenišče in je bil posvečen v duhovnika l. 1896, torej ravno pred

— 75 leti. Tako je že preživel zlato mašo, biserno in tudi železno... in kakšno lahko še dočaka?

Svoje dušno pastirstvo je začel v Vetrinju, ki je prav petdeset let kasneje bilo pozorišče naše narodne tragedije; od tam ga je vodila pot v Šmohor, Spodnji Dravograd. Ker je bil rahlega zdravia, se je šel zdraviti v Brixen. Po vrnitvi je služboval v Kazazah, na Sv. Višarjih, v Šmihelu pri Pliberku. Župnik je postal v Kazazah, kamor se je vrnil v drugič; potem pa je bil pri Sv. Križu v beljaškem predmestju, na Slovincem priljubljeni božji peti, kjer je bil nad dvajset let — do svetovne vojne, ki je pomenila zanj nenehno preganjanje. Proti koncu vojne je postal župnik v Borovljah, kjer ga je zatekel plebiscit. Umaknil se je v rojstni kraj Bače, odkoder je odšel — da se je umaknil Nemcem — v Ameriko, kjer deluje še sedaj kot „pomčnik“ župniku Vitalu Vodušku v San Francisku.

Taka je Trunkova duhovniška pot do njegove stoletnice.

Toda pri Trunku moramo poudariti še dve njegovi pomembni podobi: prvič kot zavednega koroškega Slovence, in drugič kot slovenskega pisatelja.

Trunk je bil vseskozi koroški Slovenec, za kar je bil deležen mnogih in težkih preganjanj. Doživljal je čase najhujšega preganjanja Slovencev, ki so bila takšna kot npr. krivica pri ljudskih štetjih. Beljak je imel tedaj 18.000 ljudi, v katerem je bilo do 6000 Slovencev. Toda pri štetju l. 1910 je bilo deklariranih samo okrog 30 Slovencev, kajti v rubriki je bilo treba navesti samo „občevalni jezik“, ki je bil nemški, ne materinskega! „To je bila satanska poteza“, je zapisal pozneje Truk v Spominih. Pod takimi razmerami ni čudno, da so ga preganjali kot izdajalca. Osumili so ga celo vođenjenja in mu očitali, da sta z župnikom in pisateljem Meškom po skritem telefonu povezana z italijansko fronto. Oba sta bila zaprta v isti ječi. Bil je Trunk velik organizator svojih fara tudi v gospodarskem in političnem pomenu, kajti ustanavljal je posojilnice, zadruge in bil pristaš samostojnega nastopa Slovencev tudi v politiki. Zato so ga imeli Nemci za smrtnega

sovražnika, zlasti še, ker je bil član državne delegacije v Parizu za koroške meje. Po plebiscitu so ga naravnost — izgnali iz rojstne vasi! Umaknil se je Združene države, kjer je imel mnogo prijateljev že od preje.

Župnik Trunk je rad potoval. Bil je v Sveti deželi, v Egiptu in trikrat na na obisku v Ameriki. O teh potovanjih je napisal posebne knjige, ki spadajo v njegovo pisateljsko delovanje.

Za Mohorjevo družbo v Celovcu je napisal potopis Na Jurčevem (1911), in v posebnih mesečnih sešitkih je izhajalo njegovo glavno delo, velika monografija Amerika in Amerikanci z lepimi Vavpetičevimi ilustracijami. Sukuš je podal tudi v nemškem spisu: „Quer durch Amerika“. Kot narodni vzgojitelj je napisal filozofsko-zivljenjska navodila Bodi svoje sreče kovač, ter iz duhovniške potrebe Premišljevanja ob Rešnjem Telesu. Leta 1922-23 je priobčeval v Ave Mariji svoje Spomine, ki so izšli po drugi svetovni vojni v Ljubljani (1950).

Poleg teh knjižnih del je redno pisal publicistično predvsem v celovski Mir, v Mohorjeve koledarje, Mladiko

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stana

Director: Tone Mizerit

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Correo Argentino Central (B)

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 996.221

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1970, za Argentino \$ 2.900.— Pri pošiljanju po pošti \$ 3.000.—; ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 13 USA dolarjev za pošiljanje z aviaoslobo pošto. — Evropa, ZDA in Kanada in pošiljanje z navadno pošto 9 USA del Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estadao Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

Pristava v Castelarju

vabi na

VEČER**SLOVENSKE PESMI**

ki bo v soboto, 12. sept., ob 20

Po prireditvi bo na razpolago večerja.

Vljudno vabljeni!